

# FIIA 9/2014

# COMMENT

Charly Salenius-Pasternak  
Vanhempi tutkija  
Ulkopoliittinen instituutti

## Kriisinhallinnan aikakausi Natossa päättyy: Muutokset horjuttavat Suomen aitiaa

Naton kylmän sodan jälkeinen, kriisinhallintaan keskittyvä aikakausi on päättynyt. Puolustusliiton toiminnan painopiste on nyt yhteisen puolustuksen ja globaalien kumppanuuksien kehittämisessä. Suomen suhde Natoon muuttuu: Tulevaisuudessa saatamme istua samalla aidalla, mutta maa ympärillämme on siirtynyt. Siksi on syytä pohtia avoimesti, mitä muutos tarkoittaa Suomelle.

Naton kylmän sodan jälkeinen, kriisinhallintaan keskittyvä aika-kausi on päättynyt. Puolustusliitto pohtii syyskuisessa Walesin-huippukokouksessaan, miten yhteistä puolustusta pitäisi vahvistaa ja kumppanuuksia kehittää.

Jo vuoden 2010 strateginen konsepti ja vuoden 2012 huippukokous Chicagossa paaluttivat Naton tulevaisuutta. Nyt on toteutuksen ja yksityiskohtien hiomisen aika. Suomen kannalta on tärkeää ymmärtää, miten Nato hahmottaa tulevaisuuden roolinsa ja tarvittaessa muuttaa toimintaansa.

Naton strateginen konsepti kirjaa organisaation kolme päätehtävää: yhteisen puolustuksen (*Collective defence*), kriisinhallinnan (*Crisis management*) ja yhteistyöpohjaisen turvallisuuden (*Cooperative security*). Strategisen konseptin julkistamisen aikana vuonna 2010 kriisinhallinta nähtiin Naton päivittäisen toiminnan tärkeimmäksi tehtäväksi. Siihen osoitettiin eniten resursseja ja siitä keskusteltiin eniten organisaation sisällä ja kumppaneiden kanssa. Afganistanin ISAF-operaation päättäminen alleviivaa Naton muutoksen suuntaa: kriisinhallinnan merkitys Natoa yhdistävänä tekijänä ja puolustusliiton jäsenten ja kumppanien yhteistyön ja suorituskykyjen vahvistajana vähenee.

Naton harjoitusten painopiste on jo siirtynyt kriisinhallinnasta yhteisen puolustuksen – Naton peruskirjan viidennen artiklan – toimeenpanoon.

Viime vuoden aikana olemme nähneet Naton laajimmat sotilaalliset harjoitukset Itämeren alueella sitten kylmän sodan. Naton suurimmat harjoitukset vuonna 2013 olivat Northern Coasts ja Steadfast Jazz, joka oli samalla Naton merkittävin harjoitus. Suomi ja Ruotsi osallistuivat Steadfast Jazziin, jossa harjoiteltiin yhteistä puolustusta. Suomessa ja Ruotsissa harjoitusta ei välttämättä hahmotettu yhteisen puolustuksen harjoitukseksi, mutta näin Naton jäsenet sen näkivät.

Tänä vuonna harjoitukset ovat jatkuneet, ja Suomi ja Ruotsi ovat osallistuneet muun muassa BALTOPS- ja Sabre Strike -harjoituksiin. Jälkimmäiseen Suomi osallistui lähes kahdensadan kantahenkilökunnan jäsenen, varusmiehen ja reserviläisen osastolla. Suomen syksyllä isännöimä Northern Coasts 2014 -harjoitus pohjautuu virallisesti kriisinhallintaskenaarioon mutta kokoa Venäjää lukuun ottamatta kaikki Itämeren Nato-maat ja kumppanit yhteiseen meri-, ilma- ja erikoisjoukkojen harjoitukseen.

Naton harjoitustoiminta keskittyy siis tulevaisuudessa lähes yksinomaan yhteiseen puolustukseen.

Harjoitusten runkona tulevat usein olemaan Naton nopean toiminnan joukot (*Nato Response Force, NRF*), joihin Suomi ja Ruotsi osallistuvat erityyppisillä osastoilla. Lisäksi Nato valmistelee niin sanottua *Readiness Action Plan* -suunnitelmaa (*RAP*), jonka pääpiirteet esitellään Walesin-huippukokouksessa. Suunnitelman tarkoitus on lisätä Naton kykyä vahvistaa jäsenten puolustusta nopeasti, jos tähän ilmenee tarve. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi uuden infrastruktuurin rakentamista, varusteiden ja tarvikkeiden ennakko-varastointia sekä sen määrittämistä, mihin tukikohtiin tuki ja vahennukset lähetetään. Lisäksi on todennäköistä, että nopean toiminnan joukkojen kärjen valmiusastetta nostetaan. Nato siis vahvistaa fyysistä läsnäoloaan ja kykyään puolustaa itäisiä jäsenmaitaan vastauksena Venäjän aggressiivisille sotilaallisille toimille.

Naton kolmannen tehtävän eli kansainvälisten kumppanuuksien ja yhteistyön merkitys kasvaa sitä mukaa kun kollektiivisen puolustuksen keskeisyys korostuu ja kriisinhallinnan merkitys vähenee. Syyt ovat ilmeisiä: esimerkiksi huoltovarmuuden ja kyber- ja energiaturvallisuuden takaamiseksi sekä joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi tarvitaan yhteistyötä

---

Ulkopoliittinen  
instituutti

---

Kruunuvuorenkatu 4

---

PL 400

---

00161 Helsinki

---

Puhelin

---

(09) 432 7000

---

Fax

---

(09) 432 7799

www.fiia.fi

*Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.*

*Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.*

monen eri valtion ja kansainvälisen organisaation kanssa. Yhteistyötä kumppanien kesken pyritään lisäämään, olipa kyse sitten Euroopan tai Afrikan unionista, Suomesta ja Ruotsista, Georgiasta tai Itä-Aasian neljästä kumppanista Japanista, Etelä-Koreasta, Uudesta-Seelannista ja Australiasta.

Nato voi esimerkiksi kehittää kumppanimaan asevoimia, siviili-sotilas-suhteita ja sotilaskoulutusta. Vakaan ja demokraattisen oikeusvaltion luomiseen tarvitaan myös korruptionvastaista työtä sekä poliisi- ja oikeuslaitosten kehittämiseen tähtäävää työtä, jossa EU:lla on osaamista. Afrikan unionia Nato pyrkii tukemaan esimerkiksi kuljettamalla AU-rauhanturvajoukkoja operaatioihin ja välittämällä Afrikan maihin omia kokemuksiaan siitä, miten YK:n päätöslauselmaa 1325 naisten asemasta konflikteissa voidaan toteuttaa.

Kaikki tämä vaikuttaa Suomen puolustukseen ja Nato-suhteeseen. Muutos voi uhata puolueiden ja puolustusvoimien sisäpoliittisista syistä johtuvaa hiljaisuutta siitä, minkälaista yhteistyötä Suomi on viime vuosikymmenen aikana Naton kanssa tehnyt. Asiaan vihkiytyneeltä johdolta vaaditaankin aiempaa avoimempaa puhetta Natosta ja sen roolista Suomen puolustuksessa.

Yhteistyö Euroopan unionin sisällä ja pohjoismaiden kesken on hyödyllistä, mutta ainakin toistaiseksi Nato on Suomen puolustuksen kannalta merkittävin monenkeskinen yhteistyötaho. Pitkäjänteinen osallistuminen *Connected Forces Initiative* (CFI) ja *NATO Response Force* (NRF) -ohjelmissa järjestettäviin harjoituksiin eri Nato-jäsenten kanssa on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää, etenkin Suomen kansallisen puolustuksen kehittämisen näkökulmasta.

Aiempaa läheisempi yhteistyö voi tosin olla poliittisesti haastavaa. Koska Suomi ei kuulu Natoon, se uskottelee voivansa pysyä potentiaalisen Itämeren-konfliktin ulkopuolella. Todellisuudessa jo EU:n Lissabonin sopimus velvoittaisi Suomea avustamaan esimerkiksi Viroa sotilaallisesti, jos maahan hyökättäisiin. Siksi tulee miettiä, onko Suomi valmis avoimesti osallistumaan yhteisen puolustuksen harjoituksiin.

Samalla olisi hyvä pohtia, miten aiomme tulevina vuosikymmeninä pysyä pystyttämällämme aidalla, joka lahoaa rahanpuutteessa alta ja jonka ympärillä maa liikkuu enemmän kuin vuosikymmenen. Toisin sanoen, onko aidan alla turvaverkkoa, vai onko luottamuksemme siihen perusteetonta?